

Koncepcja Planu Daltońskiego w edukacji przedszkolnej

Opracowanie – Elżbieta Szlandrowicz

„Jeśli szanujemy dziecko i podążamy za jego możliwościami, to może ono zrobić więcej, niż od niego oczekujemy, a wszystko co dziecko potrafi – nauczycielowi zrobić nie wolno”

Helen Parkhurst

Każde dziecko jest inne, ma odmienne potrzeby i indywidualną drogę rozwoju, dlatego przed nauczycielami stoi trudne zadanie: Jak zorganizować proces edukacyjny, aby sprostać tym wymaganiom i dać każdemu dziecku szansę na własny rozwój? Koncepcja edukacji daltońskiej stwarza takie możliwości.

Twórczynią tego systemu jest amerykańska nauczycielka Helen Parkhurst (1887-1973), która przedstawiła swoją koncepcję w książce pt. „Wykształcenie wg planu daltońskiego”. Myśl organizowania pracy indywidualnie zrodziła się u Parkhurst ok. 1905r., kiedy zaczynając karierę nauczycielską zmuszona była pracować z kilkoma klasami jednocześnie. Wtedy wpadła na pomysł indywidualnej nauki każdego z uczniów. Poprosiła starszych uczniów, aby pomogli młodszym oraz przy ich pomocy przerobiła magazyn szkolny w klasę, w której każdy kąt przeznaczyła na inny przedmiot. Parkhurst chciała, aby nauczanie masowe w klasie zastąpić samodzielnym uczeniem się dzieci w szkole, pozwolić dzieciom uczyć się we własnym tempie, pobudzić do współpracy.

Po raz pierwszy z edukacją daltońską zetknęłam się w 2016r. na Międzynarodowej Konferencji poświęconej właśnie nauczaniu i wychowaniu wg planu daltońskiego. Stałe poszukiwania nowych pomysłów do pracy skłoniły mnie do wyjazdu studyjnego do Holandii w celu poznania praktycznych rozwiązań zastosowania **PLANU DALTOŃSKIEGO** w tamtejszych szkołach. Wyjazd ten i bezpośrednie spotkanie z Roel'em Rohnerem szefem Dalton International był dla mnie wielką inspiracją, gdzie na żywo mogłam poznać zasady funkcjonujące w daltońskich placówkach. Byłam pod ogromnym wrażeniem organizacji pracy uczniów i dzieci, gdzie każdy znał swoje zadanie i wypełniał powierzone mu role. Wszędzie było niezwykle cicho, uczniowie mieli zajęcia w różnych miejscach szkoły podczas pracy indywidualnej i zespołowej, drzwi do klas były otwarte, nikt nikomu nie przeszkadzał. Dzieci w najmłodszych grupach same przemieszczały się po różnych salach i decydowały, co w danej chwili chcą robić. Do ich dyspozycji były wszystkie pomoce, kąci i instrukcje czynnościowe. Zastosowanie **KONCEPCJI PLANU DALTOŃSKIEGO W EDUKACJI PRZEDSZKOLNEJ** stwarza możliwości indywidualizacji w nauczaniu. Podstawa pedagogiczna edukacji daltońskiej oznacza więc, że w praktyce przedszkolnej i szkolnej należy brać pod uwagę różnice. Możliwości i umiejętności dzieci muszą być szanowane. Dzieci są w stanie zrobić dużo więcej, niż nauczyciele zakładają. Kładziemy więc nacisk na to co dzieci potrafią zrobić, a nie na to czego nie potrafią. Zasadniczym celem każdego nauczyciela daltońskiego jest takie zorganizowanie procesu edukacyjno-wychowawczego, aby wyjść naprzeciw różnorodnym oczekiwaniom dzieci. Jednak dodać należy, że nauczyciel w procesie edukacji daltońskiej nie jest liderem, ale osobą wspierającą. Musi pamiętać o tym, aby tworzyć strukturę edukacji, ale

zostawić też przestrzeń na inicjatywę, pomagać i rzucać wyzwania. Największą pracę wykonuje przed zajęciami, aby przygotować dzieciom bazę do działania. Nauczyciel nie ocenia – dziecko samo wie, co potrafi, jakie zadania wykonało, a nad czym musi jeszcze popracować, ma prawo do błędów i refleksji.

Główne zasady pedagogiczne koncepcji planu daltońskiego to:

- **samodzielność** oznacza, że dziecko na podstawie wskazówek nauczyciela stara się samodzielnie rozwiązać napotkany problem, poszukuje właściwych rozwiązań i informacji, samo zarządza swoją aktywnością. Samodzielność kształtuje poczucie sprawstwa, rozwija niezależność, daje radość poznawania i zdobywania, a dzieje się to poprzez:

- organizację kącików aktywności,
- planowanie i wykonywanie zadań,
- dziecko jest samodzielne w codziennych czynnościach samoobsługowych i na zajęciach poprzez umożliwienie mu korzystania z instrukcji czynnościowych.

- **odpowiedzialność** w planie daltońskim oznacza powierzenie dziecku odpowiedzialności za wynik i sposób, w jaki ten końcowy wynik procesu edukacyjnego powstaje. Odpowiedzialność pobudza wewnętrzną siłę oraz samodyscyplinę dzieci, tak bardzo potrzebną do osiągnięcia życiowych celów:

- dziecko ma możliwość wyboru zadania i czasu jego wykonania,
- odpowiada za rezultat końcowy swojej pracy (samoocena),
- odpowiada przed innymi członkami zespołu za pełnione funkcje – dyżury,
- dziecko jest współtwórcą swojego procesu uczenia się.

- **współpraca** uczy szacunku do drugiego człowieka, cierpliwości i komunikacji, przygotowuje dziecko do kompromisów i wyrażania własnych racji,

- **współpraca na poziomie wychowawczym** dotyczy edukacji społecznej i wzajemnego szacunku w kontaktach interpersonalnych, a więc budowania prawidłowych relacji, które należy zacząć od personelu przedszkola, aby przejść na kolejne etapy – relacje między dziećmi, między nauczycielami i dziećmi, między nauczycielami i rodzicami. **Siła relacji ma moc nieprzeciętną, bo przecież wszyscy wiedzą, że NIE MA EDUKACJI BEZ RELACJI,**

- **współpraca na poziomie dydaktycznym** zmierza do:

- nabywania przez dzieci umiejętności współpracy z każdym, a nie tylko z najbliższymi kolegami,
- umiejętności dochodzenia do kompromisów,
- osiągnięcia wspólnego celu w działaniu zespołowym np. dzielenie się ze sobą wiedzą,
- poszanowania cudzej pracy, wzajemnego słuchania się, współpracowania z grupą, życzliwego reagowania na siebie.

- **wizualizacja** – w przedszkolu nierozzerwalnie łączy się z zarządzaniem przez n-la zespołem dziecięcym. Proces wychowawczo-edukacyjny przedstawiamy dzieciom w sposób symboliczny za pomocą plansz, tablic, obrazków np. wizualizujemy kolorami dni tygodnia, przebieg dnia, miesiąca, roku, urodziny dzieci, obowiązki grupowe, współpracę, tablicę

przyborów, kodeks przedszkolaka, zasady korzystania z toalety, sposób ubierania się, mycia rąk itp. Są to stałe elementy sali, które pozwalają dzieciom na samodzielne orientowanie się jak płynie czas, jaki mamy dzień tygodnia, co i w jakiej kolejności dzieje się w przedszkolu, jakie są zadania do wykonania, jakie mają dyżury, z kim będą współpracować. Wizualizacja:

- pozwala dzieciom na bycie niezależnym,
- wspiera ich samodzielność,
- w skuteczny sposób ułatwia dzieciom odnalezienie się w przestrzeni grupowej,
- wskazuje właściwe kierunki działań i sprawia, aby dzieci same nabywały wiedzę i kierowały swoim procesem edukacyjnym.

- refleksja dotyczy:

- zastanowienia się dziecka nad swoim zachowaniem odnosząc się do kodeksu zachowań (Kodeks Przedszkolaka),
- oceny swoich osiągnięć, postępów i wykonanej pracy,
- dziecko wskazuje swoje mocne i słabe strony.

Nasze spostrzeżenia dotyczące funkcjonowania dzieci 5,6-letnich po wdrożeniu planu daltońskiego:

- przedszkolaki są bardziej samodzielne i aktywne,
- powierzenie im odpowiedzialności za wykonanie zadania skutkuje samodyscypliną, pilnowaniem z wywiązywaniem się z przydzielonych obowiązków,
- widoczne zadowolenie z dobrze wykonanego zadania,
- dzieci mają lepiej rozwinięte umiejętności komunikacyjne,
- wymieniają się informacjami w pracy zespołowej,
- chętnie służą pomocą, jeżeli widzą taką potrzebę,
- opowiadają rodzicom o swoich obowiązkach i pracy w przedszkolu,
- zwizualizowane instrukcje dają im poczucie wiedzy na temat tego co robią.

Na zakończenie przytoczę słowa Pani Agnieszki Czeglik – dyrektorki daltońskiego Przedszkola Nr 18 w Szczecinie: „...*uwazam, że polskie dzieci potrzebują rozbudzenia ich zainteresowań, wymagają aktywności, pragną braku przymusu, siedzenia i słuchania, a przede wszystkim oczekują powierzenia im zadań i wiary, że dadzą radę. Polskie dzieci potrzebują kreatywnych działań, a nie odtwórczych. Chcą ze sobą współpracować, chcą osiągać samodzielnie cele i sukcesy. Nauka brania odpowiedzialności za swoje decyzje zapewne przyczyni się w przyszłości tych młodych ludzi do ich życiowych i zawodowych sukcesów...*”

Opracowano na podstawie:

1. Agnieszka Czeglak „Daltońskie refleksje”, Blżej Przedszkola 2018r.
2. Katarzyna Dryjas - Dyrektor Przedszkola Publicznego nr 16 w Ostrowcu Świętokrzyskim, „Koncepcja edukacji daltońskiej drogą do rozwoju samodzielności i autonomii dziecka”, 2017r,
3. Roel Rohner – Konsultant do spraw międzynarodowych Dalton International „Edukacja daltońska w nauczaniu elementarnym” 2007r.
4. „Inspiracje daltońskie Teoria i praktyka” Zeszyty naukowo-metodyczne Polskiego Stowarzyszenia DALTON, Poznań, 2018r.
5. Roel Rohner, Hans Wenke „Pedagogika planu daltońskiego”, Wydawnictwo SOR-MAN, Zgierz 2011r.